

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ЗА ВИБОРОМ
ДЛЯ ПРОФІЛЬНОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ В ЛЦЕЇ

«Географія економічних систем світу»

Автор: Назаренко Тетяна Геннадіївна, завідувача відділом навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН, доктор педагогічних наук.

Програма «Схвалена для використання у закладах загальної середньої освіти ЗНЗ» Лист № 22.1/12-Г-436 від 27.06.2018 р. предметною комісією з географії та економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України

Рецензенти:

Криловець Микола Григорович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Шиліна Наталія Володимирівна, вчитель географії та економіки гімназії № 283 І-ІІІ ступеня Деснянського району міста Києва, кандидат педагогічних наук

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальноосвітня цінність навчального курсу за вибором у ліцеї з економічним напрямом полягає у формуванні світоглядного розуміння тих суспільно-економічних процесів, що відбуваються в сучасному світі, у розвитку оціночних умінь щодо соціально-економічних, суспільно-політичних і екологічних подій у державах, регіонах і в світі в цілому.

В умовах глобалізації світового господарства для майбутніх фахівців в галузі економіки, філософії, історії, політології та низки інших спеціальностей соціально-економічного напрямку конче необхідним є вивчення загальних особливостей світової економіки, специфікою організації національних господарств як найбільш розвинутих держав світу, так і країн, що розвиваються, виявлення їх спільних та відмінних рис, особливостей трансформації до сучасного конкурентного середовища.

Запропонований курс за вибором є не тільки джерелом нових відомостей про географію економічних систем світу, а й основою для формування професійно орієнтованих знань і вмінь, розвитку економічного світогляду старшокласників, виховувати дбайливих господарів, вчить терпимості і людяності до будь-яких націй і народів етносів і релігій, до прогресивних цивілізаційних процесів.

Основною **метою курсу** за вибором «Географія економічних систем світу» є формування в учнів профільних класів системи економічних та географічних знань, вмінь і оціночних суджень щодо економічного розвитку світу.

Мета реалізується через розв'язання основних **завдань**:

- розкриття суті політичної карти світу, особливостей її формування і розвитку на сучасному етапі;
- формування системи знань про світове господарство, його структуру, історичні етапи розвитку, фактори, що впливають на сучасний розвиток;
- обґрунтування доцільності наукового підходу до природокористування, єдності навколишнього середовища, людини та її діяльності як в світовому, так і в регіональному аспектах; розкриття ролі географії у вирішенні економічних проблем регіонів і країн світу;
- подальший розвиток у старшокласників геопросторового мислення та вміння аналітичного оцінювання ефективності економічного розвитку регіонів і країн світу; набуття навичок логічного мислення, розвиток творчих вмінь учнів викладати свої думки, що співвідносяться з реальною економічною картиною світу;
- вироблення в учнів умінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами інформації, самостійно знаходити, аналізувати і використовувати її в нестандартних ситуаціях; розвиток здатності до співробітництва під час виконання практичних робіт.

Навчальна програма курсу за вибором не обтяжна і мобільна, тому передбачає вивчення протягом одного року і становить 18 годин, 1 година на тиждень в першому семестрів (резерв 2 години).

Структура і зміст програми базуються на принципах диференціації навчального матеріалу

Навчальна програма курсу за вибором не обтяжна і мобільна, тому передбачає вивчення протягом одного року і становить 18 годин, 1 година на тиждень в першому семестрі (резерв 2 години). Структура і зміст програми базуються на принципах диференціації навчального матеріалу в залежності від здібностей старшокласників та їхніх потреб, практичної спрямованості.

Програма складається зі вступу та двох розділів. Розділ I. Різноманітні економічні системи світу: від давніх до сучасних. Розділ II. Географія економічних систем світу.

Теми першого розділу мають сформувати у старшокласників цілісне уявлення про різноманітні економічні системи світу, їх утворення та формування й розвиток, навчити просторово мислити, сприяє вихованню поваги до історії та культури інших країн і народів, що є надзвичайно важливим сьогодні, коли світ змінюється з небаченою швидкістю. Теми другого розділу спрямовані на розкриття різних моделей економічного розвитку регіонів і країн світу, на розгляд зовнішньоекономічних зв'язків між країнами. Впродовж вивчення даного курсу пропонується виконати 2 практичні роботи.

Враховуючи специфіку профільних класів головне не втратити географічну складову даного курсу. Тому запропонований зміст розділів і тем даної програми спрямований, в першу чергу, на засвоєння учнями базового рівня географічної освіти. Однак, кожний із структурних елементів доповнений і розширений порівняно з базовим курсом, оскільки передбачає засвоєння учнями знань і вмінь на академічному рівні.

Особливості організації профільного навчання. Навчальна програма «Географія економічних систем світу» рекомендується для вивчення у географічному та економічному профілях. Запропоновані розділи і теми з однаковою детальністю можна вивчати у класах будь-якого профілю. Однак, на розсуд учителя, в класах історичного і філософського профілю варто більше уваги приділити історичним аспектам формування і розвитку політичної карти світу, світового господарства, сучасним суспільно-політичним подіям, їх аналізу і оцінці впливу на хід розвитку економіки. Необхідно також звернути увагу учнів на професійно-орієнтовані вміння і компетенції істориків, політологів, філософів, на окремі елементи знань, відображених у дисциплінах, що викладаються у вищих навчальних закладах зазначених профілів, зокрема таких як всесвітня історія, політичні системи світу, міжнародне право, теорія міжнародних економічних відносин, прикладна політологія, міжнародні організації та ін.

У класах економічного профілю учителю необхідно більше уваги приділити вивченню економічних факторів формування світового господарства, визначенню місця і ролі національної економіки в системі світогосподарських зв'язків. При цьому необхідно спрямовувати навчальну діяльність учнів на розкриття макроекономічних зв'язків, формулювання висновків, власних суджень щодо сучасних викликів та перспектив розвитку

країн і регіонів. Бажано практикувати також розв'язання економічних задач з географічним змістом. Слід наголосити, що в структурі даного курсу та його змісті знайшли відбиток окремі елементи знань з економічної теорії, макроекономіки, регіональної економіки, історії економічного вчення, міжнародній економіці та ін., що викладаються у закладах вищої освіти за відповідними освітньо-професійними програмами.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з курсу за вибором «Географія економічних систем світу» здійснюється на основі урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінки роботи учнів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, пояснювати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовувати на практиці і в життєвих ситуаціях, вміння самостійно здобувати знання. При цьому важливо використовувати під час вивчення курсу мотиваційний потенціал для учнів: авансування успіху, спонукання до самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Крім того, доцільно посилювати той навчальний матеріал, який має особистісне значення для учнів. Визначати рівень предметної компетентності учнів.

Рекомендації щодо роботи з програмою. У навчальній програмі подано орієнтовний розподіл годин за розділами і темами. Частина навчального часу учитель може використати на свій розсуд з метою глибшого вивчення або повторення навчального матеріалу. Наведений у програмі перелік країн є обов'язковим. Однак учитель може обирати для більш детального вивчення додатково й інші країни, які відповідають пріоритетам зовнішньої політики України, з урахуванням сучасної економічної ситуації у світі.

Окремі питання курсу можна запропонувати учням опрацювати самостійно. Необхідно стимулювати самостійну пізнавальну діяльність старшокласників, спонукати їх до використання типових планів характеристики територій та об'єктів, матеріалів із засобів масової інформації та науково-популярної літератури, що допоможе їм глибше розуміти та аналізувати сучасні економічні події в світі. Такий підхід сприятиме актуалізації навчально-пізнавальної, комунікативної, інформаційної, ціннісно-сміслової та інших компетенцій і значно поглиблюватиме загальнокультурні надбання учнів.

Усі практичні роботи є підсумковими. Темі творчих робіт учитель може розширити, а також диференціювати та індивідуалізувати у відповідності з профілем класу. Практичні роботи можуть виконуватися як під час вивчення тем, де вони передбачені, так і в окремо відведений час (за вибором вчителя). Перевіряє й оцінює практичні роботи вчитель у всіх учнів, а творчі роботи – вибірково. Кращі роботи можна заслухати і обговорити на уроках чи у позаурочний час, наприклад, на засіданнях гуртків. Під час проведення практичних робіт, підготовки есе необхідно обов'язково залучати картографічний і статистичний матеріал.

10 клас
18 годи (1 година на тиждень)
резерв 2 годин

<i>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Наскрізнi змістові лінії</i>
<p>Знаннєвий компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i> об'єкт і предмет вивчення курсу; - <i>дає визначення</i> науковим поняттям «економіка», «економічні функції», «економічна система». <p>Діяльнісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>показує</i> на карті економіко-географічні регіони світу; - <i>визначає</i> конкретні дії людей, що пов'язані з виконанням їхніх функцій в економіці; - <i>характеризує</i> джерела знань, особливості їх використання; <p>Ціннісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>оцінює</i> роль економіки у формуванні економічних систем світу; - <i>прогнозує</i> діяльність, якою будуть займатися учнів у майбутньому та пов'язує її з поточними економічними функціями. 	<p>Вступ (2 год.) Економіка як самостійна гілка географічної науки.</p> <p>Сутність, об'єкт і предмет вивчення економічних систем світу.</p> <p>Понятійно-термінологічний апарат. Джерела знань.</p> <p>Економіко-географічні регіони світу. Системний підхід до господарств країн.</p> <p>Економічні функції учасників господарського (економічного) життя.</p> <p>Роль інформації в економіці країни.</p>	<p>Здоров'я і безпека формування свідомого ставлення до себе як учасника економічного суспільства</p> <p>Екологічна безпека та сталий розвиток Формування свідомого ставлення до довкілля</p> <p>Громадянська відповідальність формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми економічних функцій учасників економічного життя громади.</p>
<p>Практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>проведіть дискусію з теми: «Хто володіє інформацією – володіє світом»;</i> – <i>творча робота «Створення картографічної моделі світового ринку паливних ресурсів»</i> 		
<p>Знаннєвий компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>перелічує</i> країни з різними економічними системами; - <i>називає</i> природні і 	<p>Розділ I РІЗНОМАНІТНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ СВІТУ: ВІД ДАВНІХ ДО СУЧАСНИХ (8 год)</p>	<p>Екологічна безпека та сталий розвиток Формування свідомого ставлення до довкілля порівняння різних економічних систем, як вони</p>

<p>економічні особливості регіону;</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>дає</i> визначення науковому поняттю «політична карта» <p>Діяльнісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>характеризує</i> історичний розвиток давніх економічних систем в різних країнах; - <i>наносить</i> на карту склад регіонів; - <i>класифікує</i> країни за різним рівнем економічного розвитку - <i>ідентифікує і показує</i> на карті країни з різним рівнем економічного розвитку; - <i>порівнює</i> економіко-географічне положення країн; <p>Ціннісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>дає оцінку</i> географічному положенню країн; - <i>характеризує та оцінює</i> етапи формування політичної карти світу, особливості сучасних змін на політичній карті світу. 	<p>Тема 1. Давні економічні системи (4 год) Первинні економічні формації: Стародавня Греція – існування великого економічного протиріччя між містами-державами Спартою та Афінами. Економіка Римської імперії. Економіка середньовіччя. Вплив Великих географічних відкриттів на економічні системи світу.</p> <p>Тема 2. Етапи формування політичної карти світу. (2 год) Зміни на політичній карті світу на сучасному етапі, їх наслідки. Класифікація країн на політичній карті за рівнем економічного розвитку.</p> <p>Тема 3. Сучасні економічні системи світу. (2 год) Капіталістична економічна система. Соціалістична економічна система. Ринковий соціалізм.</p>	<p>ставились до довкілля і до чого це призвело й призводить (аналіз)</p> <p>Громадянська відповідальність формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми економічних функцій учасників економічного життя громади (порівняльний аналіз між різними економічними системами).</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність формування практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо) в різних економічних системах, для того щоб краще розбиратися в технологічному швидкомітному середовищі.</p>
<p>Практична робота №1</p> <p><i>Порівняльна оцінка найбільших країн світу за рівнем забезпеченості природними ресурсами (за вибором) та аналіз їх впливу на економічний розвиток країни.</i></p> <p>Практикум</p> <p>– ділова гра «Країни з різним рівнем економічного розвитку».</p>		
<p>Знаннявий компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>пояснює</i> поняття «капіталістична економіка», «командна економіка», «планова економіка», «авторитарна економіка»; - <i>називає</i> етапи формування економічної інтеграції; міжнародні економічні організації <p>Діяльнісний компонент:</p>	<p>Розділ II ГЕОГРАФІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ СВІТУ (6 год)</p> <p>Тема 4. Основні економічні системи світу (4 год) Сполучені штати Америки Китай Росія Інші економічні системи</p> <p>Тема 5. Економічна інтеграція, її причини і</p>	<p>Здоров'я і безпека формування свідомого ставлення до себе як учасника економічного суспільства</p> <p>Екологічна безпека та сталий розвиток Формування свідомого ставлення до довкілля та природно ресурсного потенціалу і як ця різноманітність призводить до екологічних катастроф</p>

<p>- <i>ідентифікує та показує</i> на карті країни з різними економічними системами;</p> <p>- <i>порівнює</i> країни з різними економічними системами;</p> <p>- <i>застосовує</i> знання про сучасні економічні системи світу при аналізі конкретної ситуації в світі;</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>- <i>обґрунтовує</i> закономірності розміщення економічних систем світу;</p> <p>- <i>дає</i> економічну оцінку країнам.</p>	<p>наслідки. (2 год)</p> <p>Міжнародні економічні організації:</p> <p>загальносвітові, регіональні, спеціальні.</p>	<p>Громадянська відповідальність</p> <p>формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми економічних функцій учасників економічного життя громади.</p>
<p>Практична робота №2</p> <p><i>Порівняльна оцінка найбільших країн світу за рівнем економічного розвитку (за вибором).</i></p>		

Використана та рекомендована література

1. Бицюра Ю.В. Економіка України в цифрах: Методичний посібник. – Кам’янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 128 с.
2. Бицюра Ю.В. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з економіки. 11 клас / Ю.В. Бицюра, Г.О. Горленко, С.Л. Капіруліна. – К.: Центр навчально-методичної літератури, 2014. – 95 с.
3. Булатов А. С. Экономика. – М.: «БЕК», 2015. – 126 с.
4. Ватаманюк О. Мікроекономіка. Навчальний посібник. – Львів: вид-во Львівського ун-ту, 2005. – 160 с.
5. Гальчинський А., Єщенко П. Економічна теорія. – Вища школа, 2007. – 503 с.
6. Горленко Г.О. Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Практичні роботи: навч. посіб. для учнів 10-х кл. екон. профілю навчання / Г.О. Горленко. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 76 с.
7. Горленко Г.О. Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Практичні роботи: навч. посіб. для учнів 11-х кл. екон. профілю навчання / Г.О. Горленко. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2014. – 115 с.
8. Горленко Г.О. Завдання для поточного та тематичного оцінювання з економіки (профільний рівень, 10-11 класи) / Г.О. Горленко. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2014. – 239 с.
9. Горленко Г.О. Збірник задач з економіки: Навчальний посібник для учнів 10-11 класів / Упорядник Горленко Г.О. – Вид. 4-те

- доп. і перероб. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2009. – 168 с.
10. Горленко Г.О. Методичний посібник для вчителя до посібника «Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Лабораторні роботи» / Г.О. Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 79 с.
 11. Горленко Г.О. Практикум з економіки. 10-11 клас. Видання 4-те, перероб. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2009. – 80 с.
 12. Готовський А. В. Економічна система: сучасний етап і перспективи формування // Квартальний бюлетень клубу економістів. 0 2012. - № 2
 13. Дробзіна Л. А. Фінанси – грошовий обіг – кредит. – К.: «Фінанси», 2013. - 18 с.
 14. Єщенко П.С. Економіка для всіх. – К.: Вища шк., 2009. – 478 с.
 15. Збірник різнорівневих завдань для державної підсумкової атестації з економіки / Тимченко І.Є., Крупська Л.П., Латер Ю.С., Чорна Т.І., Яцишина І.В. За ред. Тимченко І.Є. – Вид. 2, перероб. і доп. – Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2003. – 136 с.
 16. Книга для вчителя економіки: Довідково-методичне видання / Упоряд. Н.В.Бєскова, В.М.Проценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 256 с.
 17. Крупська Л.П. Економіка. 10 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна. – Х.: Ранок, 2010. – 256 с.
 18. Крупська Л.П. Економіка. 11 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна. – Х.: Ранок, 2011. – 288 с.
 19. Ладів Е. Про нові орієнтири економічної політики// Питання економіки. – 2013 . - № 5
 20. Латер Ю.С., Яцишина І.В. Методичний посібник до «Робочого зошита із загальної економіки». – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004.
 21. Панчишин С. Економіка. 10-11 клас: Тестові завдання. – К.: Либідь, 2003. – 184 с.
 22. Прикладна економіка. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів (10 -11 класів). Підготовлено на основі американського видання «Applied Economics» / за ред. І.Ф. Радіонової. – К.: АртЕк, 2001. – 224 с.
 23. Римкевич В.В. Власність в економічній системі суспільства. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2013
 24. Радіонова І.Ф. Економіка (профільний рівень). 10 клас / І.Ф. Радіонова, В.В. Радченко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 208 с.

- 25.Радіонова І.Ф. Економіка (профільний рівень). 11 клас / І.Ф. Радіонова, В.В. Радченко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. – 256 с.
- 26.Радіонова І.Ф. Економіка (рівень стандарту, академічний рівень). 11 клас. Кам'янець-Подільський: Аксіома: 2011. – 176 с.
- 27.Радіонова І.Ф., Кравченко І.С., Радченко В.В. Загальна економіка: Підручник для 10 (11) класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. За ред. І. Ф. Радіонової. – 6-те вид., доповнене, перероблене, виправлене. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома» 2008. – 395 с.
- 28.Словник сучасної економічної теорії Максилланна: Пер. з англ. / під заг. ред. Д. У. Пірсона. – К.: ІНФРА-К, 2015. – 305 с.